

Lidt om kommandørkaptajn **ANDREAS GERNER**

til Nordentoft

Ved TORSTEN BALLE

DA TISTED KIRKE i efteråret 1953 skulle have indlagt et nyt varmekær, måtte man foretage udgravninger i grunden under kirkens gulv. Under dette arbejde fandt man den 28. aug. under gulvet i sideskibet, ”Brændevinsgangen”, inden for indgangsdøren to kisteplader af bly, som togfører Svalgaard indleverede til Tisted Museum..

Den ene af pladerne var ret velbevaret, og på den kunne man læse følgende:

GRAV SKRIFT

*Læs Vandringsmand paa dette laag
Udaf dens Liv et kort udtog,
Hvis Legeme her gemmes.
Hand var den ædle Commandeur,
Hvis Død beklages tidlig bør,
men dog Hand ej forglemmes.
ANDREAS GERNER Kaltes Hand,
i Siedland var det Føde Land,
som os har hannem Laanet
I næst afvigte seculo¹)
Aar Een Sex Ni og Fiir gang Toe
[A⁰ 1698]
Sidst i November Maaned.
[24. November]
Da Sytten Hundred Aar man Skref
og Syv gang Syv tilbage blev,
[A⁰ 1749, 7. April]
tog Siedland ham tilbage,
Da ej Hands alder større var
en Toe gang Tyve og tie aar,
[50 Aar]
Fem Maaneder, Tre Dage.
Men skønt Hands tiid Kun stakket var,
vort Land dog mange Tegn har
udaf hans Krigs-Bedrifter,
Som dertil alt for mange er,
at De opregnes Kunde her,
men sees af de Skrifter,
De hand for vores Søe-Etat
til beste haver efterladt²),
Imens hand Kongen teente
I Tre gang Tie og aatte Aar,
hvoraf ethvert sit Vidne bar,
at Landet hand vel meente.
For tyve aar Ham viiste Gud
En Jomfrue, Den Hand tog til Brud,
SOPHIA THOMAS DATTER.
Sex Børn Hand selv denne gav,
af Dem Tree med ham Deel har af
De ædles Himmel Skatter.*

*At Hand bestandig Troede Gud,
Indtil Hands Time Glads randt ud,
Derom de ord kan tale,
Hvormed til sidst hand afsked tog
med Werden, Da Hand aanden drog
I sidste Dødsens Qvale.*

EPITAPHIUM

*Nu, Verdens Skygge-verk, ieg afskeed med Dig tager,
og Din besminked Pragt, som intet er, forsager.
Jeg gaar til det, som er bestandig og Roe,
Som ei af ende weed, min Gud, min Frelser Troe.
Den Stridet haver vel, som denne Sejer vinder,
at hand i Dødsens Striid sin Gud, sin Frelser finder,
gaa, med ham i Triumph til ævig herlighed,
og nyder Engle Fred i Største Salighed.
Saa stridde jeg, jeg fandt den ærens Krone,
Som for mig var henlagt paa Lammets Stoel og Trone.
Gak, vandrings Mand, gak hen, Strid du og ligesaa,
Saa kand du samme Løn i ævigheden faa.
Sørg derfor ei for mig, bedrøvet Kone, Sønnen,
Men frygter Gud og beed altiit i Eders Bønner,
at Hand vil samle Jer til mig i Himlens Sal,
hvor vi da frydes skal Blandt Tusind Englens Tal.*

Den anden plade var stærkt medtaget. Det kunne ses, at den kun har haft en ganske kort indskrift, sikkert kun navnet og et par data. I Øverste linie kunne læses: . . . . .
G r a v . . . . n, i næste: *Commandeur-capitain Gerner . . .*,
og nedenunder . . . . . 1778.

Navnet *Gerner* er velkendt i Danmarks historie. Den mand, der først gjorde navnet berømt, var *Henrik Thomsen Gerner*, der blev sognepræst i Birkerød 1657 efter svigerfaderen Jens Hermansen Birkerød, bedstefader til Ålborgbispen Jens Birkerød. Henrik Gerner var under svenskekrigen 1657-60 med i en sammensværgelse, der blev dannet for at befri Kronborg. Planerne mislykkedes, og han blev fanget, udsat for tortur og dømt til døden. Fra dansk side blev der truet med gengældelse, og han blev derfor benådet, men sat i strengt fængsel. De lænker, han da bar, hænger endnu i Birkerød kirke. Han var en meget begavet mand, der på mange måder var forud for sin tid. Foruden prædikenbøger skrev han bøger om historie, politik, økonomi og opdragelse. Han samlede råd mod sygdomme og danske plantenaevne og arbejdede for et bedre dansk skriftsprog, hvori danske ord skulle afløse de fremmede. Selv var han en fremragende stilist. 1693 blev han biskop i Viborg, og her døde han 1700.

Hans rige evner og hans kærlighed til fædrelandet gik i arv til hans efterslægt, som tæller mange betydelige mænd. Flere af dem tjente deres land som søofficerer, og blandt dem var hans sønnesøn, den Andreas Gerner, der ligger begravet i Tisted kirke.

¹ forrige århundrede.

² Diise skrifter har ikke kunnet opspores.

Andreas Gerner var født 27. nov. 1698³) i Tjæreby ved Hillerød, søn af provst Jens Gerner og hustru Magdalene Sophie Thomsen. Han blev allerede som dreng kadet (1712) og deltog i den store nordiske krig (1709-1720). 1716 gjorde han som månedsløjtnant tjeneste på Tordenskjolds berømte skib "Løvendals Galej", og året efter var han ombord på "Laaland" med i Tordenskjolds eskadre under angrebene på den svenske flåde ved Strømstad og Elfsborg. 1719 blev han chef for bombardergalieten "Christiansø".

Efter krigens slutning blev han sekondløjtnant og 1728 premierløjtnant. I mellemtiden havde han bl.a. været i Vestindien, og kort efter sin udnævnelse til premierløjtnant kom han igen ud på en længere rejse. På den tid havde Hans Egede begyndt sin store gerning som missionær og pioner på Grønland, den gerning, der var årsag til, at dette fjerne land blev knyttet til Danmark. Herfra blev der nu regelmæssigt sendt skibe til Grønland, ofte bevæbnede handelsskibe. På et af dem, "Morianen", var Andreas Gerner ombord 1728 under en Grønlandsfart. Året efter fik han ordre til snarest at vende hjem, men 1731 blev han atter sendt derop som chef for skibet "Charitas", der sammen med "Morianen" skulle hente nogle folk, der havde overvintret. I anledning af denne rejse indgav han senere en betænkning.

I tiden mellem disse rejser skete det, der blev årsag til, at han siden blev begravet i Tisted kirke, idet han 25. februar 1729⁴) blev viet til Sophie Thomasdatter, der var datter af Thomas Gravesen, ejer af Nordentoft, og hustru Maren Pedersdatter Hvidbjerg, og døbt i Tisted kirke 28. juli 1708⁵).

Om, hendes faders slægt vides intet med sikkerhed. Måske var han søn af den Graves Thomsen, hvis enke Margrete Nielsdatter blev begravet i Tisted 25. jan. 1663⁶). I hvert fald var han født 7. juni 1650 i Tisted⁷), og han blev 21. jan. 1677⁸) gift med Sidsel Christensdatter, født 12. maj 1630 i Rær sogn⁹). Hun var altså meget ældre end sin mand og har måske været gift før. Hun kunne da være identisk med den Sidsel Christensdatter, der var gift med Peder Nielsen Torp, som begravedes 10. febr. 1676 i Tisted¹⁰). Thomas Gravesens hustru døde i Tisted 13. sept. 1699¹¹), og han blev derefter gift med Maren Pedersdatter Hvidbjerg, datter af sognepræst i Hvidbjerg-Lyngs Peder Nielsen Hvidbjerg og hustru Martha Andersdatter Lyngby¹²), datter af Anders Nielsen Lyngby, der døde 1702 som sognepræst i Nors¹³). Hr. Peder Hvidbjerg og hans hustru ejede bl.a. Søgård i Nors 1701-24¹⁴).

³ Kistepladen.

⁴ Tisted kirkebog.

⁵ Tisted kirkebog.

⁶ Tisted kirkebog.

⁷ Epitaf over Thomas Gravesen i Tisted kirke.

⁸ Epitaf over Thomas Gravesen i Tisted kirke.

⁹ Epitaf over Thomas Gravesen i Tisted kirke.

¹⁰ Tisted kirkebog.

¹¹ Epitaf over Thomas Gravesen i Tisted kirke.

¹² Skifte efter Martha Andersdatter Lyngby 1743 i forsv. gejstlig skifteprot. for Ulborg herred. Ekstakt udg. af Erh. Quistgaard, Kbhvn. 1930.

¹³ Nors kirkebog.

¹⁴ Trap.

1698 købte Thomas Gravesen gården Nordentoft i Sjørrind sogn af Ejler Jacobsens enke Birgitte Thomasdatter¹⁵), og der boede han 1706, da han fik en datter Sophie døbt i Sjørrind¹⁶). Foruden denne datter, der må være død som lille, og den ovennævnte datter, Andreas Gerner's hustru, havde han en søn Peder Thomsen, der døde på Nordentoft 29. maj 1723 i sit nittende år¹⁷). Thomas Gravesen døde 1712 i Tisted og blev begravet 30. nov.¹⁸) i det gravsted, han havde ladet indrette i Tisted kirkes sideskib, lige indenfor indgangsdøren¹⁹). Her var også hans første hustru begravet²⁰). Til gravstedets vedligeholdelse henlagde han 100 rdl., som skulle forrentes til Tisted kirke af Nordentofts ejere, så længe verden står²¹).

Nordentoft tilhørte slægten til 1780, da Andreas Gerner's søn kaptajnløjtnant Jens Gerner solgte de to gårde, som Nordentoft længe havde været delt i, til fæsterne²²).

Efter sin sidste rejse til Grønland ansøgte Andreas Gerner om at få lov til at studere skibsbygning og konstruktion, og 2. april 1732 fik han ordre dertil. Måske har sejladsen i de grønlandske farvande, der stillede store krav til skibenes sødygtighed og styrke, vækket hans interesse for denne opgave. Her fandt han da også sit egentlige felt. 1735 rejste han til udlandet for at studere, og da han kom hjem, blev han en af de førende på skibskonstruktionens område. 1739 blev han kommitteret i Fabrikskommissionen, og samme år blev hans gage forhøjet med 400 rdl. Helt forlod han dog ikke søen. 1741 var han således som næstkommanderende med orlogsskibet "Markgrevinde Sophie Christina" på togt i Nordsøen. Han var da steget i rang til kaptajn (1739). Et par år efter fik han en betroet opgave, idet han blev sendt til England 1743 for at købe skibe til flåden. Han købte tre skibe for 18.000 rdl. og benyttede desuden lejligheden til at gøre sig bekendt med engelske orlogsskibes konstruktion. Efter et par måneders forløb fik han ordre til straks at rejse hjem, da hans nærværelse i København var nødvendig, men han medbragte dog mange nye erfaringer, der kom flåden til gode.

1745 blev han sendt til Skagen for at se på fyret og undersøge, hvorledes det bedst og billigst kunne sættes i stand, og samme år blev et kanonskib til 50 kanoner påbegyndt efter hans tegninger. Dette skib "Fyen" viste sig senere at være et fortrinligt skib, og det blev bestemt, at skibe af lignende størrelse skulle bygges efter de samme tegninger. Han var nu en højt anset mand, og da han 1746 beklagede sig over, at han tre gange var blevet forbigået ved avancement til kommandørkaptajn, fulgte udnævnelsen straks.

Længe kom landet dog ikke til at nyde godt af hans evner og erfaringer. 7. april 1749 døde han i København i sin bolig i Lille Færgestræde og blev bisat i Holmens

¹⁵ Landstingets Skøde- og panteprotokol nr. 31 s. 280.

¹⁶ Sjørrind kirkebog.

¹⁷ Sjørrind kirkebog.

¹⁸ Tisted kirkebog.

¹⁹ Tisted kirkebog.

²⁰ Tisted kirkebog.

²¹ Epitaf over Thomas Gravesen i Tisted kirke.

²² Hist. Aarbog 1919.

kirkes kapel nr. 23 14. april²³). Samme år 12. august blev hans lig flyttet fra kapellet, og det blev snart efter nedsat i Tisted kirke i Thomas Gravesens gravsted²⁴), hvori hans kisteplade nu er fundet.

Hans enke fik 1751 udbetalt et gratiale på 200 rdl. for konstruktionen af "Fyen", og 1766 blev der tillagt hende en pension på 200 rdl. årlig. Hun er sikkert flyttet til Tisted kort efter mandens død, og her døde hun 1778, 70 år gammel. 3. februar blev hun nedsat i sit fædrene gravsted²⁵).

Den anden kisteplade stammer sikkert fra hendes kiste, og dens indskrift kan da have lydt omtrent således:

*SOPHIA GRAVESEN
Commandeur-capitain Gerners
født .... Juli 1708, død ... Januar 1778.*

Andreas Gerner efterlod sig tre Sønner, som altså på mødrene side har rod i Ty, nemlig:

kommandørkaptajn *Jens Gerner*, f. 4. sept. 1730, d. 28. aug. 1783, ejer af Nordentoft,

kaptajnløjtnant *Otto Jakob Thomas Gerner*. f. 2. febr. 1733, d. 1787(?),

og kommandørkaptajn *Henrik Gerner*, f. 5. juli 1741, d. 27. dec. 1787.

Den sidste trådte i sin faders fodspor som skibskonstruktør og udrettede med sin geniale ånd, sit tekniske snilde og sin vældige arbejdsevne store ting. Han byggede 14 linieskibe, 10 fregatter og 17 mindre krigsskibe, var med i planlæggelsen af Københavns søbefæstning, forbedrede Københavns havn, konstruerede et hestepumpeværk, der med 8 heste i 1 døgn udrettede lige så meget som 500 mand i 3 døgn, indførte lynafledere, fik Landhusholdningsselskabets guldmedaille for en korntørringsmaskine, arbejdede på konstruktion af en dampmaskine o. s. v. Af de 365 betænkninger, som Landhusholdningsselskabet modtog vedrørende industri, havde han indsendt de 300!!

Yderligere oplysninger om familien Gerner kan findes ved hjælp af et biografisk leksikon.

Iøvrigt er benyttet:

Sundt: Stamtavle over Familien Gerner, Kristiania 1884.

Dansk biografisk Haandleksikon ved Svend Dahl og P. Engelstoft.

T. A. Topsøe-Jensen og Emil Marquard: Den dansk-norske Søetat og den danske Søetat 1660-1932, hvor dog angivelsen af Andreas Gerners begravelsessted er fejlagtig.

(Kilde: Historisk Årbog for Thisted amt 1954, side 177-184)

---

²³ Kirkebog for Holmens kirke.

²⁴ Regnskabsbog for Tisted kirke: 1749 7. Septemher: Er betalt for Hr. Commendeur Capitain Gierners Liig at nedsette i Sal. Thomas Graversens Begravelse 4 Rdl.

²⁵ Tisted kirkebog.